

Sygn. akt I AGz 48/18

POSTANOWIENIE

Dnia 4 września 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny
w składzie:

Przewodniczący: SSA Małgorzata Gawinek (spr.)

Sędziowie: SA Krzysztof Górski

SA Tomasz Żelazowski

po rozpoznaniu w dniu 4 września 2018 r. w Szczecinie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa ...

przeciwko mBank spółce akcyjnej w Warszawie

o zapłatę

na skutek zażalenia powódki na postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z 30 stycznia 2018 r., sygn. VIII GC 267/17

**zmienia zaskarżone postanowienie w ten sposób, że oddala
wniosek pozwanego o odrzucenie pozwu.**

Krzysztof Górski

Małgorzata Gawinek

Tomasz Żelazowski

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 30 stycznia 2018 Sąd Okręgowy w Szczecinie odrzucił pozew (pkt I) oraz zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę 25.328,35 zł tytułem kosztów procesu (pkt II) podając, że pozew z 7 lipca 2017 ... wniosła o zasądzenie od mBank S.A. w Warszawie kwoty 13.769.500 zł wraz z odsetkami i kosztami procesu. Powódka powołała się na łączącą ją z pozwaną ramową umowę o współpracy w zakresie transakcji rynku finansowego, wskazując jednak, że transakcje opcji walutowych, jakie miały miejsce 31 lipca 2008 i 27 sierpnia 2008 nie były objęte ww. umową. Nie były też przewidziane w pełnomocnictwie udzielonym ..., która dokonywała tych transakcji. Wobec powyższego, powódka dochodzi zwrotu uzyskanych przez pozwaną świadczeń pieniężnych jako nienależnych.

Pozwana w piśmie procesowym z 11 października 2017, przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, zgłosiła zarzut zapisu na sąd polubowny, wnosząc jednocześnie o odrzucenie pozwu, na podstawie art. 1165 § 1 kpc. Powołała się na § 14 umowy ramowej nr 3088/05 z 9 lutego 2005, wskazując, że wypowiedzenie przez powódkę umowy ramowej nie oznacza wygaśnięcia zapisu na sąd polubowny, w związku z czym, sądem właściwym do rozpoznania niniejszego sporu jest Sąd Polubowny przy Związku Banków Polskich w Warszawie.

Sąd Okręgowy uwzględnił wniosek pozwanej o odrzucenie przedmiotowego pozwu, wyjaśniając, że poza sporem pozostaje fakt, iż strony łączyła umowa ramowa z 9 lutego 2005, regulująca zasady zawierania, potwierdzania i rozliczania transakcji rynku finansowego, których wykaz zawierał załącznik nr 1 do umowy. O tym, że dokonano zapisu na sąd polubowny o treści i w formie przewidzianej w art. 1161 § 1 i 1162 § 1 kpc świadczy wprost § 14 umowy ramowej, zgodnie z którym spory, jakie powstaną w związku z realizacją umowy ramowej, rozstrzygać będzie Sąd Polubowny przy Związku Banków Polskich. Jednocześnie, Sąd podzielił stanowisko strony pozwanej, zgodnie z którym, dyspozycją § 14 umowy objęto spory nie tylko wynikające bezpośrednio z umowy ramowej, ale także ze wszystkich umów dotyczących tzw. transakcji wykonawczych, czyli tych, które zostały zawarte właśnie w związku z realizacją umowy ramowej. Według Sądu Okręgowego nie sposób zaakceptować odmiennej wykładni tego postanowienia w sytuacji, w której umowa ramowa z istoty rzeczy określa w sposób ogólny kierunki współpracy stron, stanowiąc jedynie podstawę do zawierania poszczególnych transakcji. Sąd miał przy tym na uwadze treść załącznika nr 1 do umowy, który zawierał szczegółowy wykaz transakcji objętych umową ramową, zwracając

uwagę, iż niezależnie od ujęcia w punkcie 8 wykazu „transakcji sprzedaży i odkupu opcji walutowych”, w punkcie 16 wymieniono „inne transakcje wprowadzone przez Bank do sprzedaży po dniu podpisania tej umowy”. Analiza całej treści załącznika nr 1 do umowy prowadzi zatem do wniosku, że intencją stron było objęcie zasadami współpracy, określonymi w umowie ramowej, wszystkich transakcji, jakie znajdowały się w ofercie banku, w tym także tych, które nie były w odrębny sposób ujęte w załączniku do umowy.

Sąd Okręgowy zważył nadto, że dokonując wykładni umowy o zapis na sąd polubowny, nie można pomijać istotnego faktu, iż pomiędzy stronami toczył się już spór wynikający z tego samego stosunku prawnego i dotyczący tych samych umów opcji walutowych. W pozwie z 23 marca 2010, złożonym w Sądzie Polubownym przy Związku Banków Polskich w Warszawie, powódka żądała już od pozwanej zapłaty w oparciu o zarzut nieważności transakcji opcji walutowych, zawartych w oparciu o umowę ramową z 9 lutego 2005. Wówczas powódka nie miała wątpliwości, w jaki sposób interpretować postanowienia umowy ramowej, skoro wniosła pozew do sądu polubownego zgodnie z zapisem § 14 umowy ramowej. W związku z powyższym, Sąd I instancji nie podzielił argumentacji powódki odnośnie odwołania się do przepisów art. 65 kc w zakresie wykładni oświadczeń woli stron i przyjęcie, że wolą stron umowy nie było objęcie postanowieniami umowy ramowej transakcji opcji walutowych „sub forward” i trigger forward”. Postulowana zaś aktualnie wykładnia postanowień umownych na niekorzyść strony, która je przygotowała, winna być dokonywana jedynie w przypadku istnienia wątpliwości co do uzgodnionego przez obydwie strony celu umowy.

Sąd I instancji nie dostrzegł okoliczności, świadczących o nieważności, bezskuteczności, czy też niewykonalności analizowanego zapisu na sąd polubowny, podając że powódka nie powoływała się na tego rodzaju przesłanki negatywne odrzucenia pozwu. Jednocześnie, za niezasadne Sąd uznał zarzuty dotyczące utraty mocy omawianego zapisu. Jak wyjaśnił, sam fakt uchylecia wcześniej wydanego wyroku przez sąd polubowny nie powoduje wygaśnięcia zapisu na sąd polubowny, o czym wprost stanowi przepis art. 1211 kpc. O ile wyrok Sądu Polubownego przy Związku Banków Polskich z 10 czerwca 2011, oddalający powództwo ... przeciwko bankowi – oparty na tych samych podstawach prawnych i faktycznych – został uchylony prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z 30 października 2013, przyczyną uchylecia była sprzeczność z klauzulą porządku publicznego orzeczenia arbitrów, nie zaś niewłaściwość sądu polubownego lub wady zapisu na tenże sąd. A zatem, strony w dalszym ciągu wiążą postanowienie § 14 umowy ramowej, stanowiący podstawę zarzutu zapisu na sąd polubowny.

Przytaczając treść przepisu art. 1168 § 2 kpc, Sąd I instancji nie dostrzegł wystąpienia przesłanek skutkujących utratą mocy zapisu na sąd polubowny, w szczególności polegających na nieprzyjęciu przez sąd polubowny sprawy do rozpoznania. Wniosku takiego nie sposób wyciągnąć z samej tylko treści pisma Sekretarza Sądu Polubownego przy Związku Banków Polskich z 8 marca 2017, w którym Sekretarz, powołując się na § 10 Regulaminu Sądu Polubownego, wskazał, że Sąd Polubowny prowadzi postępowanie zgodnie z Regulaminem w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia pozwu. Zdaniem Sądu, Sekretarz nie był władny dokonywać oceny przyjęcia czy też odmowy przyjęcia sprawy przez sąd polubowny do rozpoznania. Jak wynika bowiem z § 5 Regulaminu Sądu Polubownego przy Związku Banków Polskich, obowiązującego w dacie zapisu na sąd polubowny, sekretarz kieruje sekretariatem sądu, a zatem pełni funkcję organizacyjno-administracyjną, nie zaś orzeczniczą, w przeciwieństwie do arbitrów z listy prowadzonej przez sekretariat sądu. Wbrew twierdzeniom powódki, Sekretarz Sądu nie jest statutowym organem Sądu Polubownego, a wydruk strony internetowej, gdzie taka informacja została umieszczona, nie jest miarodajnym dowodem na podnoszone przez powódkę okoliczności. Nadto, jak zauważył Sąd I instancji, Sekretarz wypowiedział się jedynie co do tego, jaki regulamin jest obecnie stosowany przez sąd polubowny. Dopiero zaś w sytuacji, w której sąd polubowny podjąłby decyzję o odmowie przyjęcia sprawy do rozpoznania, co wymagałoby uprzedniego wniesienia przez powódkę pozwu, stanowisko o utracie mocy zapisu na sąd polubowny byłoby uzasadnione. Do takich czynności jednak nie doszło. Co istotne, wbrew twierdzeniom strony powodowej, Sekretarz nie podjął nawet próby rozstrzygnięcia kwestii prawnej, związanej ze stosowaniem regulaminu w niniejszej sprawie.

Dodatkowo, Sąd zważył, że sam fakt wejście w życie, na podstawie uchwały nr 16 XVII Walnego Zgromadzenia Związku Banków Polskich, nowego regulaminu sądu polubownego, po dacie zawarcia umowy ramowej, nie skutkuje automatycznie utratą mocy zapisu na sąd polubowny. Zgodnie bowiem z treścią art. 1161 § 3 kpc strony wiąże regulamin sądu polubownego obowiązujący w dacie zawarcia zapisu na sąd polubowny, jeżeli strony nie postanowiły inaczej. W przedmiotowej sprawie strony są zgodne co do tego, że obowiązuje je regulamin z 2005, a więc z daty gdy zawarły umowę ramową.

Utraty mocy zapisu na sąd polubowny, jak również jego bezskuteczności nie powodują również wątpliwości co do postanowień Regulaminu obowiązującego w dacie zawarcia zapisu na sąd polubowny, a dotyczących procedury wyboru arbitra przewodniczącego przez Prezydium Sądu Polubownego. Zdaniem Sądu Okręgowego,

ewentualna bezskuteczność jednego z postanowień Regulaminu nie oznacza utraty mocy zapisu na sąd polubowny.

Sąd pominął zgłoszony przez powódkę wniosek o przesłuchanie świadka Moniki Grabowskiej (Sekretarza) na okoliczność niemożności prowadzenia sprawy przez Sąd Polubowny przy ZBP na podstawie regulaminu z dnia zapisu na sąd polubowny, uznając za niedopuszczalne prowadzenie dowodu, którego przedmiotem miałyby być w istocie ocena prawna.

Uznając, że nie zaistniały jakiegokolwiek przesłanki do przyjęcia, by zapis na sąd polubowny był nieważny, bądź doszło do jego wygaśnięcia lub utraty mocy, Sąd I instancji odrzucił pozew, na podstawie art. 1165 § 1 kpc.

O kosztach procesu orzeczono stosownie do treści art. 98 § 1 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc.

Zażalenie na powyższe postanowienie wywiodła powódka, zaskarżając je w całości zarzuciła:

1. naruszenie przepisów postępowania, tj.:

- art. 233 § 1 kpc polegające na uchybieniu zasadzie swobodnej oceny dowodów poprzez dokonanie oceny wiarygodności materiału dowodowego w sposób niewszechstronny i przyjęcie, że Sekretarz Sądu Polubownego przy ZBP nie jest organem sądu arbitrażowego i jego działanie nie ma znaczenia dla oceny działania sądu arbitrażowego,

- naruszenie art. 227 kpc polegające na nieprzeprowadzeniu dowodu z zeznań świadka Moniki Grabowskiej - Sekretarza Sądu Polubownego na okoliczność interpretacji e-maila z 8 marca 2016, mającego dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 1161 § 1 kpc przez przyjęcie, że zapis na sąd polubowny obejmujący wszelkie stosunki prawne między stronami jest ważny.

Nadto, w przypadku przyjęcia, że zapis na sąd polubowny był zasadniczo pierwotnie ważny zarzuciła naruszenie przepisów:

- art. 1168 § 2 w zw. z art. 1180 kpc przez przyjęcie, że informacja od działającego w ramach regulaminowych kompetencji Sekretarza Sądu Polubownego co do treści regulaminu, według którego sąd arbitrażowy jest gotów prowadzić postępowanie, nie ma znaczenia prawnego, a to wobec braku orzeczenia sądu arbitrażowego w tym zakresie,

- art. 1168 § 2 w zw. z art. 1161 § 3 kpc polegające na niezasadnym przyjęciu, że wypowiedzi Sekretarza Sądu Polubownego co do regulaminu faktycznie stosowanego przez sąd arbitrażowy nie są relewantne prawnie,

- art. 1168 § 2 w zw. z art. 6 kpc polegające na niezasadnym przyjęciu, że przesłanką upadku zapisu na sąd polubowny w wyniku odmowy rozpoznania sprawy lub z innych przyczyn uniemożliwiających rozpoznanie sprawy jest m.in. wniesienie pozwu do sądu arbitrażowego.

W oparciu o powyższe zarzuty, szerzej omówione w treści uzasadnienia zażalenia, powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do Sądu Okręgowego w Szczecinie celem prowadzenia postępowania rozpoznawczego oraz o zasądzenie od pozwanej na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

Pozwana wniosła o oddalenie tego zażalenia w całości oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

W toku postępowania zażaleniowego strony zgłaszały dalsze argumenty, mające stanowić o zasadności zajmowanych przez nie stanowisk.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie powódki okazało się skuteczne, choć z innych przyczyn niż podniesione przez skarżącą w zażaleniu.

Powódka wprawdzie nie podniosła w ramach wywiedzionego zażalenia zarzutu naruszenia art. 1165 § 2 kpc, Sąd Apelacyjny, dokonując weryfikacji prawidłowości zaskarżonego rozstrzygnięcia, przy jednoczesnym uwzględnieniu całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału procesowego, uznał jednak, że przepis ten winien znaleźć zastosowanie przy rozstrzyganiu kwestii objętej zaskarżonym orzeczeniem, co skutkowało zmianą zapadłego postanowienia i odmową odrzucenia pozwu. W ocenie Sądu odwoławczego, zawarty w § 14 łączącej strony umowy ramowej z 9 lutego 2005 (dalej: „Umowa”) zapis na sąd polubowny jest niewykonalny w rozumieniu art. 1165 § 2 kpc.

Tytułem wstępu wskazać należy, że art. 2 kpc zawiera domniemanie drogi sądowej w sprawach cywilnych, do rozpoznawania których powołane są sądy powszechne (art. 175 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 1 § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych). O wyłączeniu jurysdykcji sądu powszechnego i poddaniu określonego sporu kompetencji sądu polubownego decyduje umowa stron zawierana w ramach zakreślonych

przez ustawę, w której należy wskazać przedmiot sporu lub stosunek prawny, z którego spór wyniknął lub może wyniknąć (art. 1161 § 1 kpc). Dopuszczalne jest zatem zawarcie specjalnej umowy o poddanie pod rozstrzygnięcie sądu polubownego sporu już istniejącego (tzw. kompromis), jak i zamieszczenie w umowie podstawowej klauzuli przewidującej, że wszelkie spory mogące wyniknąć w przyszłości z tej umowy będą rozstrzygane przez sąd polubowny (tzw. klauzula arbitrażowa). Zakres przedmiotowy, w jakim dopuszczalne jest dokonanie zapisu na sąd polubowny (tak zwaną zdatność arbitrażową), określa art. 1157 kpc, zgodnie z którym jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, strony mogą poddać pod rozstrzygnięcie sądu polubownego spory o prawa majątkowe lub spory o prawa niemajątkowe - mogące być przedmiotem ugody sądowej, z wyjątkiem spraw o alimenty.

Poddanie sądowi polubownemu sporów ze stosunku umownego oznacza, iż kompetencją tego sądu są objęte wszelkie roszczenia o wykonanie umowy, roszczenia powstające w razie niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, roszczenia o zwrot bezpodstawnie spełnionego świadczenia powstałe w razie nieważności umowy lub odstąpienia od umowy, a także roszczenia deliktowe, jeżeli wynikają ze zdarzenia będącego równocześnie niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy. Artykuł 1161 § 1 kpc określa minimalną konieczną treść zapisu na sąd polubowny. Zapis na sąd polubowny powinien zawierać dokładne oznaczenie przedmiotu sporu albo stosunku prawnego, z którego spór wyniknął lub może wyniknąć, a ponadto musi zawierać stwierdzenie o poddaniu sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego.

W przedmiotowej sprawie bezsporne jest, że strony zawarły 9 lutego 2005 umowę ramową, przedmiotem której jest regulowanie zasad zawierania, potwierdzania i rozliczania transakcji rynku finansowego, zwanymi opcjami, których wykaz stanowi załącznik nr 1 do umowy. Zgodnie z § 14 Umowy, spory, które powstaną w związku z realizacją umowy ramowej, rozstrzygać będzie Sąd Polubowny przy Związku Banków Polskich w Warszawie (dalej: „Sąd Polubowny”). Jak wynika natomiast z art. 1161 § 3 kpc (znajdujący zastosowanie

w tej sprawie na podstawie przepisu art. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U.2005.178.1478), strony wiąże regulamin stałego sądu polubownego, obowiązujący w dacie zawarcia zapisu na sąd polubowny, chyba że strony postanowiły inaczej. Dotychczas strony pozostawały zgodne co do tego, że prowadzenie ewentualnych sporów przez Sąd Polubowny ma się odbywać według regulaminu obowiązującego w chwili dokonywania przez strony zapisu na sąd polubowny.

Istotność znaczenia regulaminów sądów polubownych wynika przede wszystkim z charakteru prawnego norm regulaminowych, obowiązujących mocą poczynionych przez strony uzgodnień przy zawieraniu umowy arbitrażowej. Powszechnie przyjmuje się, że regulaminy sądów polubownych należy kwalifikować jako tzw. *soft law*, a więc prawo obowiązujące wyłącznie z woli stron stosunku prawnego (por. P. Nowaczyk, A. Szumański, M. Szymańska, Regulamin Arbitrażowy UNCITRAL. Komentarz, Warszawa 2011, s. 7). Wskazany przez strony w umowie o arbitraż regulamin arbitrażowy jest zatem przede wszystkim źródłem regulacji postępowania mającego na celu ukonstytuowanie sądu arbitrażowego oraz postępowania arbitrażowego w ścisłym sensie, tj. trybu wszczęcia i rozstrzygnięcia sporu. Jego treść uzupełnia zawartą między stronami umowę o arbitraż, jednocześnie jej nie zastępując (por. A. Wiśniewski, Międzynarodowy arbitraż handlowy w Polsce, Lex 11). Nadto, jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 20 marca 2015, II CSK 352/14, fundamentalną dla arbitrażu zasadą jest to, że - z zastrzeżeniem bezwzględnie obowiązujących przepisów kodeksu postępowania cywilnego o sądzie polubownym - podstawowe znaczenie ma wola stron. Potwierdzają to regulacje art. 1161 § 3 zd. 2 kpc i art. 1184 § 1 kpc, jak również okoliczność, że regulamin stałego sądu polubownego ma zastosowanie do rozstrzygnięcia sporu wyłącznie na skutek wyraźnej lub dorozumianej woli stron. Stąd też, jak słusznie zauważyła pozwana w piśmie z 13 marca 2018, stanowiącym odpowiedź na zażalenie powódki, Sąd I instancji, oceniając wiarygodność i moc dowodową poszczególnych dowodów, zasadnie przyjął, że przy ocenie statusu poszczególnych jednostek Sądu Polubownego i ich kompetencji należy przede wszystkim kierować się treścią Regulaminu tego Sądu. Regulamin jest bowiem podstawowym źródłem regulacji postępowania arbitrażowego prowadzonego przed tym Sądem. To jego postanowienia wyznaczają ramy organizacyjne i uprawnienia poszczególnych jednostek, których powinnością jest działanie zgodnie z zakresem określonych tymi przepisami kompetencji (k. 959v.).

Uwzględniając powyższe uwagi Sąd Apelacyjny wskazuje, że pomiędzy stronami pozostaje bezsporne, że od czasu dokonywania przez strony zapisu na sąd polubowny regulamin Sądu Polubownego przy Związku Banków Polskich w Warszawie był zmieniany. Potwierdzają to również dokumenty złożone do akt dotyczące zmian wprowadzonych uchwałą Nr 16 XVII Walne Zgromadzenie Związku Banków Polskich z 26 kwietnia 2006, czy też uchwałą Nr 8/2016 XXIX Walne Zgromadzenie Związku Banków Polskich z 21 kwietnia 2016, której załącznik stanowi aktualnie obowiązujący Regulamin Sądu Polubownego (Arbitrażowego) przy Związku Banków Polskich (k. 633-643). W § 10 powyższego

Regulaminu wprost wskazano, że Sąd Polubowny prowadzi postępowanie zgodnie z Regulaminem Sądu Polubownego w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia pozwu.

W tym miejscu zaznaczenia wymaga, że Sąd Polubowny przy Związków Banków Polskich jest sądem polubownym stałym, co oznacza, że funkcjonuje na określonych zasadach, zaś jego struktura organizacyjna wyznacza jednocześnie dozwolone granice działania w procesie rozwiązywania sporów. Zmiany regulaminu, dokonywane w okresie pomiędzy zawarciem zapisu na sąd polubowny a datą wszczęcia postępowania przed sądem polubownym, mogą zatem wywoływać istotne skutki prawne. Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu, bardziej gruntowna zmiana regulaminu, związana z reformą struktury instytucji arbitrażowej, może w ogóle udaremnić realizację postępowania na podstawie uchylonej wersji, w szczególności z powodu zmiany struktury organów tej instytucji oraz alokacji ich kompetencji (por. A. Wiśniewski, Międzynarodowy arbitraż handlowy w Polsce, Lex 11).

Zestawiając treść regulaminu obowiązującego w dacie zapisu stron na sąd polubowny (pobranego do akt sprawy ze strony [www. zbp.pl](http://www.zbp.pl)) z aktualnie stosowanym, Sąd Apelacyjny zauważa, że analizowane dokumenty zawierają szereg różnic dotyczących uregulowania między innymi takich kwestii jak: zasady wyboru arbitrów, zawieszenie i umorzenie postępowania, postępowanie zabezpieczające, instytucja arbitra ds. pilnych, wyłączenie arbitrów, czy choćby procedura przeprowadzania postępowania dowodowego. Dla rozstrzygnięcia w tej sprawie istotne jednak pozostaje przede wszystkim to, że zmieniona została struktura organizacyjna Sądu Polubownego. W § 4 Regulaminu obowiązującego w dacie zapisu stron na sąd polubowny wskazano, że Sądem Polubownym kieruje Prezes i dwóch do czterech jego zastępców, których powołuje i odwołuje Zarząd Związku Banków Polskich (ust. 1). Prezes i jego zastępcy stanowią Prezydium Sądu Polubownego (ust. 2). Kompetencje tego organu określone zostały nadto w paragrafach: 5, 6, 14¹, 16, 17, 24, 25, 31, 34, 38. Regulamin natomiast wprowadzony uchwałą Nr 8/2016 z 21 kwietnia 2016 nie przewiduje w strukturach Sądu Polubownego Prezydium Sądu, ale też Zastępców Przewodniczącego, którzy wraz z Przewodniczącym organ ten tworzyli.

Strony tego postępowania – jednocześnie strony umowy na sąd polubowny przy Związku Banków Polskich, w świetle regulacji art. 1161 § 3 kpc - obowiązujący w dacie zawarcia zapisu na sąd polubowny, mają prawo oczekiwać, że sposób procedowania w sądzie polubownym będzie odpowiadał umówionym przez nie zasadom, chyba że wyrażą zgodnie wolę rozstrzygnięcia pomiędzy nimi sporu, według innych reguł. Tymczasem aktualnie stosowany przez Sąd Polubowny Regulamin nie przewiduje określonych organów, czy konkretnych instytucji w kształcie objętym zgodną wolą stron. Sąd Apelacyjny uznał zatem,

że zawarty w umowie ramowej z 9 lutego 2005 zapis na sąd polubowny jest niewykonalny, bowiem Sąd Polubowny przy Związku Banków Polskich nie ma możliwości obecnie procedowania w sposób ustalony przez strony.

Zaznaczenia przy tym wymaga, że na obecnym etapie postępowania, ewentualne wystąpienie okoliczności stanowiących przeszkodę do rozpoznania sprawy przez sąd polubowny rozważać należy na płaszczyźnie art. 1165 § 2 kpc, nie zaś skierowanego do sądu polubownego art. 1168 § 2 kpc. Uzupełniająco dodać można, że kwestia – między innymi – niewykonalności zapisu na sąd polubowny, może być badana w każdym postępowaniu przed sądem państwowym albo sądem polubownym, w którym przedmiotem badania może być właściwość sądu polubownego (por. Karol Weitz; Kodeks Postępowania Cywilnego. Komentarz. Tom VI. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy); WK, 2017- Autorzy: Ereciński T. (red.), Ciszewski J., Grzegorzczak P., Weitz K.). Zgodnie bowiem z przepisem art. 1165 § 1 kpc w razie wniesienia do sądu sprawy dotyczącej sporu objętego zapisem na sąd polubowny, sąd odrzuca pozew, jeżeli pozwany podniósł zarzut zapisu na sąd polubowny przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Przepis art. 1165 § 2 kpc stanowi natomiast, że zarzut zapisu na sąd polubowny zostanie oddalony, jeżeli sąd powszechny dojdzie do przekonania, że zapis jest nieważny, bezskuteczny, niewykonalny lub utracił moc, jak również wtedy, gdy sąd polubowny orzekł o swojej niewłaściwości.

Mając zatem na uwadze, że dostrzeżone różnice w obu analizowanych regulaminach, w tym dotyczące organów Sądu Polubownego i ich kompetencji, a zatem kształtujące uprawnienia procesowe stron postępowania arbitrażowego, świadczą o braku możliwości procedowania ww. Sądu w oparciu o regulamin obowiązujący w dacie zawierania przez strony umowy ramowej z 9 lutego 2005. Dokonane zmiany organizacyjne są na tyle doniosłe dla przeprowadzenia postępowania arbitrażowego, że z uwagi na brak wyrażonej przez strony zapisu zgodnej ich akceptacji, pociągają za sobą niewykonalność tego zapisu w rozumieniu art. 1165 § 2 kpc.

Wzmocnieniem – choć nie kwestią przesądzającą - przyjętego przez Sąd Apelacyjny stanowiska jest sytuacja, jaka zaistniała na kanwie toczącego się przed Sądem Polubownym przy Związku Banków Polskich w Warszawie postępowania z powództwa mBanku S.A. w Warszawie przeciwko ... (sygn. SP-M.1/B/17). Właściwość powyższego Sądu Polubownego wynikać ma z zapisu stron na sąd polubowny, zamieszczonego w umowie ramowej z 9 lutego 2005, tj. tej samej, która stanowi podstawę zarzutu pozwanej dotyczącego właściwości Sądu Arbitrażowego do rozpoznania niniejszego procesu. W ramach przedmiotowego postępowania ..., pismem z 4 grudnia 2017 podniosła zarzut niewłaściwości Sądu

Polubownego do rozpoznania sprawy, powołując się na § 17 Regulaminu Sądu Polubownego przy Związku Banków Polskich obowiązującego w dacie zawarcia zapisu na sąd polubowny (obowiązujący do 22 kwietnia 2006). Zgodnie z jego brzmieniem, w razie podniesienia przez stronę pozwaną zarzutu braku właściwości Sądu, o zasadności tego zarzutu rozstrzyga Prezydium Sądu, o ile zespół orzekający nie został jeszcze ukonstytuowany. W piśmie, datowanym na 31 stycznia 2018, Prezes Sądu Polubownego przy Związku Banków Polskich wyjaśnił, iż na dzień podniesienia przez ... zarzutu braku właściwości Sądu, zespół orzekający w sprawie nie został jeszcze ukonstytuowany. Nadto, wskazał, że zgodnie z uchwałą Nr 8/2016 XXIX Walnego Zgromadzenia Związków Banków Polskich z 21 kwietnia 2016 – wprowadzającą zmiany w Regulaminie Sądu – od 21 kwietnia 2016 organami Sądu są Prezes Sądu i Zgromadzenie Ogólne. Oznacza to, że wraz z przyjęciem ww. uchwały, a tym samym zmienionej wersji Regulaminu – z dniem 21 kwietnia 2016 zmiana uległa struktura organizacyjna Sądu, co przejawia się w m.in. ustaniu działalności Prezydium Sądu, które przestało być organem Sądu Polubownego i nie funkcjonuje w strukturze organizacyjnej tego Sądu. W związku z powyższym, Prezes Sądu Polubownego, odwołując się do ogólnej zasady wyrażonej na gruncie art. 1180 § 1 kpc., rozstrzygnięcie w zakresie zarzutu braku właściwości Sądu Arbitrażowego pozostawił zespołowi orzekającemu, który po ukonstytuowaniu się władny będzie do rozpoznania ww. zarzutu (k. 964-965). Tego rodzaju rozwiązanie, w ocenie Sądu Apelacyjnego, jest sprzeczne z literalnym brzmieniem § 17 Regulaminu obowiązującego w dacie zawarcia zapisu na sąd polubowny.

Dodatkowo ..., pismem z 10 kwietnia 2018, złożyła wniosek o wyłączenie Arbitra Przewodniczącego na podstawie § 16 Regulaminu Sądu Polubownego przy Związku Banków Polskich obowiązującego w dacie zawarcia zapisu na sąd polubowny. Zgodnie z treścią § 16 ust. 4 ww. Regulaminu wniosek o wyłączenie wraz z ewentualną odpowiedzią na ten wniosek strony przeciwnej rozpoznaje Prezydium Sądu Polubownego. Jak stanowi natomiast ust. 5 powyższego paragrafu, wniosek strony o wyłączenie arbitra-przewodniczącego wybranego przez arbitrów rozpoznaje Prezydium Sądu Polubownego, w razie wyłączenia arbitra przewodniczącego w jego miejsce wchodzi jego zastępca, a arbitrzy winni w terminie tygodniowym wyznaczyć nowego zastępcę arbitra wyłączonego (k. 592-596). Z uwagi na wywiedziony przez spółkę wniosek o wyłączenie Arbitra Przewodniczącego, pismem z 10 maja 2018 Prezes Sądu Polubownego (Arbitrażowego) przy Związku Banków Polskich wyjaśnił, że z uwagi na zaistniałe zmiany w strukturze organizacyjnej Sądu, będące wynikiem podjęcia przez Walne Zgromadzenie Związków Banków Polskich uchwały Nr 8/2016 XXIX z 21 kwietnia 2016, rozstrzygnięcie wniosku o wyłączenie Arbitra Przewodniczącego pozostawiono sądowi państwowemu, na podstawie art. 1176 kpc. (k. 1075-1076). Podkreślić

przy tym należy, że w toku postępowania przed Sądem Polubownym (SP-M.1/B/17) zarówno ..., jak i mBank S.A. w Warszawie, powołują się na Regulamin Sądu Polubownego w wersji obowiązującej w dacie zawarcia przez strony Umowy Ramowej – który to, z uwagi na dokonane zmiany organizacyjne - nie może być obecnie w zakresie części postanowień realizowany.

W tych okolicznościach Sąd Apelacyjny uznał, że zapis na sąd polubowny, zawarty przez strony w umowie ramowej z 9 lutego 2005, jest niewykonalny w rozumieniu art. 1165 § 2 kpc, zaś rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego o odrzuceniu pozwu, jako nieuwzględniające tej kwestii winno zostać zmienione, na podstawie art. 386 § 1 kpc w zw. z art. 397 § 2 kpc.

Dla porządku dodać należy, że z uwagi na przyjęty przez Sąd odwoławczy kierunek i motywy rozstrzygnięcia, szczegółowa analiza podniesionych przez skarżącą w zażaleniu zarzutów, okazała się zbędna, wskazać przy tym trzeba, że Sąd Apelacyjny podziela argumentację Sądu Okręgowego odnośnie braku podstaw do zdyskwalifikowania umówionego przez strony zapisu na sąd polubowny z przyczyn podawanych przez powoda przed Sądem orzekającym w pierwszej instancji. Jednak materiał procesowy zgromadzony do czasu orzekania przez Sąd odwoławczy zdezawuował stanowisko Sądu Okręgowego, co do zasadności wniosku pozwanego o odrzucenie pozwu z uwagi na skuteczność zarzutu strony pozwanej zapisu na sąd polubowny.

O kosztach postępowania zażaleniowego, stosownie do treści art. 108 kpc, rozstrzygnie Sąd I instancji w orzeczeniu kończącym prowadzone przed nim postępowanie.

Krzysztof Górski

Małgorzata Gawinek

Tomasz Żelazowski